Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

VN/15900/2022
VN/15900/2022-UM-42

5.12.2022

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 193/2022 vp); vastine ulkoasiainvaliokunnalle

Perustuslakivaliokunta on todennut hallituksen esitystä HE 193/2022 vp käsitellessään, että *”[esityksen 1.] lain soveltamisalan laajentamiselle ei sinänsä ole perustuslaista johtuvaa estettä. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että lakiehdotuksen sanamuoto yhteistoiminnasta ja muusta kansainvälisestä toiminnasta on hyvin yleisluonteinen. Perusteluista ilmenevät täsmennykset eivät käy ilmi säädöstekstistä. Osittain soveltamisalan avoimuutta kuitenkin rajaa 1 §:n 1 momentin 6-kohtainen luettelo laissa tarkoitetusta toiminnasta.”* Valiokunta huomautti lisäksi, että 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lainsäätämisjärjestyksessä vain, jos valiokunnan sen 1 §:stä tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon (PeVL 75/2022 vp).

Ulkoministeriö on hahmotellut perustuslakivaliokunnan kannanotto huomioiden seuraavat muutosehdotukset 1 §:n 1 momentin tekstiin (muutokset **lihavoituna**).

1 § Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan päätöksentekoon, joka koskee kansainvälisen avun antamista toiselle valtiolle, Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle sekä kansainvälisen avun pyytämistä niiltä sekä yhteistoimintaa **toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa Suomen alueella tai sen ulkopuolella** ja **Suomen omiin tarpeisiin** perustuvaa muuta kansainvälistä toimintaa **Suomen alueen ulkopuolella** Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt huomioon ottaen, jos kyse on avusta tai toiminnasta:

1) joka perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan;

2) joka perustuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan;

3) johon sisältyy merkittäviä sotilaallisia voimavaroja;

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	S-posti, internet E-post, internet E-mail, internet
Ulkoministeriö PL 176 00023 Valtioneuvosto	Ulkoministeriö Laivastokuja 3 00160 Helsinki	+358 2 951 6001	+358 9 629 840	kirjaamo.um@formin.fi www.um.fi

4) johon voi sisältyä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä;

5) joka on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävää; tai

6) joka on laajakantoista ja periaatteellisesti tärkeää.

Muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta päätöksenteosta säädetään erikseen.

Perustelut muutosehdotuksille:

Käsitettä ”yhteistoiminta” esitetään täsmennettäväksi lisäämällä käsitteen yhteyteen ne tahot, joiden kanssa yhteistoimintaa voitaisiin tehdä (toinen valtio, Euroopan unionin tai kansainvälinen järjestö) sekä maantieteellinen alue (Suomen alueella tai sen ulkopuolella), jolla yhteistoimintaa voitaisiin harjoittaa. Yhteistoimintaa ei esitetä määriteltäväksi termillä ”kansainvälinen”, koska yhteistoiminnassa kyse voi olla esim. Suomen puolustuksesta Suomen alueella (aluevalvontatehtävät), jossa muut valtiot tukevat Suomea ko. tehtävässä. Vaikka kyse olisikin kansainvälisten kumppaneiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä, yhteistoiminnan määritteleminen kansainväliseksi, kun kyse on Suomen puolustamisesta, ei luontevasti kuvaisi toimintaa. Mahdollisten yhteistoimintakumppanien yksilöiminen laissa nyt esitetyllä tavalla tekisi myös tarpeettomaksi käsitteen ”kansainvälinen” lisääminen yhteistoimintaa määrittämään. Lisäksi on syytä huomata, että jo alkuperäisillä muutosehdotuksilla on pyritty yhdenmukaistamaan terminologiaa kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain sekä puolustushallinnon lainsäädännön välillä. Käsitettä ”yhteistoiminta” on esitetty käytettäväksi myös puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa, 4 a ja 4 b §:ssä, 12 §:ssä, 12 a–12 c §:ssä, aluevalvontalain 24 d §:ssä sekä asevelvollisuuslain 62 §:ssä (HE 193/2022 vp).

Käsitettä ”muu kansainvälinen toiminta” esitetään täsmennettäväksi lisäämällä käsitteen eteen ”Suomen omiin tarpeisiin perustuva” ja määrittelemällä toiminta-alue (Suomen alueen ulkopuolella). Professori Scheininin lausunnosta huolimatta ulkoministeriö ei näe mahdollisena poistaa termiä ”muu” kansainvälisen toiminnan edestä, koska ”muu kansainvälinen toiminta” on käsite, jota käytetään jo puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa, 12 §:ssä, 12 a–12 c §:ssä sekä asevelvollisuuslain 62 §:ssä. Kansainvälinen toiminta käsitteenä on laajempi kuin muu kansainvälinen toiminta ja kansainvälistä toimintaa on mm. osallistuminen kansainväliseen harjoitustoimintaan ja kansainvälinen tilannekuvayhteistyö (kts. HE 94/2016, s. 44, puolustusvoimista annetun lain 2 §:n perustelut). ”Muu” termin poistaminen kansainvälisen toiminnan edestä johtaisi siihen, että kaikki kansainvälistä toimintaa koskeva päätöksenteko tuotaisiin kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain piiriin (esim. kansainvälinen harjoitustoiminta), mikä ei ole ollut alkuperäinen tarkoitus. Ulkoministeriö katsoo lisäksi, että kansainvälisen toiminnan yksilöinti voidaan riittävällä tavalla toteuttaa ilman ”muu” sanan poistoa tekemällä em. lisäykset. Näin vältettäisiin myös ristiriita puolustushallinnon lainsäädännön sanamuotojen kanssa.

Ulkoministeriön esittämistä lisäyksistä ei johdu tarpeita muuttaa muita 1. lakiehdotuksen pykäliä.

Oikeuspäällikkö Kaija Suvanto

Jakelu OIK-01, OIK-20, POL-10, POL-01, AVS-PAL, VSI-00, UMI-00